

Soudní znaleství v oboru bezpečnosti práce a požární ochrany – 1. část

Publikováno: 26.3.2015

Typ: výklady

Zdroj: Bezpečnost a hygiena práce 2015/2

Dr. Ing. Jana Maturová, LL. M

Ing. Bc. Miroslav Valta, MBA

V současnosti bohužel nemá soudní znaleství, i díky legislativním nedostatkům a přístupu státní správy, celospolečenskou pozici, která mu vzhledem k jeho důležitosti v rámci řádného chodu České republiky, právem náleží. Téma soudního znaleství není v podstatě od začátku devadesátých let minulého století systematicky řešeno, byť bylo Ministerstvu spravedlnosti ČR předkládáno množství návrhů na změny, abychom se i my v naší republice přiblížili více evropským státům, které reformu znaleství již úspěšně provedly.

Znalec v oboru bezpečnost práce a požární ochrany

Znalec je osoba, kterou stát zmocnil posuzováním skutečností, k nimž jsou potřeba speciální odborné znalosti, a jejich posouzení se ve znaleckém posudku přisuzuje i výsadní úloha v dokazování těchto požadovaných skutečností. Tímto se stát snaží dosáhnout toho, že každé rozhodnutí (zejména státní instituce) bude přijato na základě poskytnutých objektivních a pravdivých informací. Na znalce se mohou obracet rovněž další osoby, které potřebují znát odborné odpovědi na otázky, jež se pro ně ukázaly jako klíčové v jejich rozhodování. Význam schopného znalce pro celou společnost je potom nedozírný. Společenská prestiž a vážnost znalce je však spjata s nesmírnou odpovědností a značnými vedlejšími povinnostmi. Nesprávné posouzení dané věci totiž zpravidla znamená citelný zásah do života lidí a jejich rodin, jichž se rozhodnutí na základě zpracovaného posudku znalce, přímo či nepřímo dotkne.

Znalecké posudky zpracovává znalec pro kriminální policii, soudy, advokátní kanceláře, státní orgány, pojišťovny, nebo další právnické či fyzické osoby. Při své činnosti je znalec mnohdy v několika vztazích souběžně, mnohými účastníky řízení bývá tak či onak ovlivňován, a někdy i osočován. Znalec si musí vždy zachovat svou nestrannost, nezávislost a profesionalitu. Podoba znaleckého prostředí a vztahu; je z velké části formována ne vždy vstřícnou činností státu ke znalcům, kdy jim stanovuje vlastní pravidla a vymezuje mantinely pro jejich znaleckou činnost. Tyto institucionální vztahy ve znaleství jsou ovlivňovány rovněž dalšími aspekty, například etickými, ekonomickými nebo psychologickými.

Soudní znaleství v podmínkách ČR

Soudní znaleství bylo zákonou úpravou v tehdejším Československu upraveno již ve 30. letech minulého století. Postupně se jeho podoba měnila po roce 1948 a poslední zásadní změna byla provedena v roce 1967 zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, který platí v aktualizované podobě dodnes.

Soudním znalcem, jako fyzickou osobou, se může stát bezúhonný občan České republiky, způsobilý k právním úkonům, který má příslušným krajským soudem podle místa trvalého bydliště uznanou kvalifikaci a praxi pro zvolený znalecký obor či specializaci, a tímto soudem je i jmenován po složení znaleckého slibu.

Původním záměrem zákona o znalcích bylo jmenovat soudní znalce, kteří budou zpracovávat znalecké posudky pro státní orgány, jako byla dříve veřejná bezpečnost, dnes kriminální policie, prokurátoři, dnes státní zástupci, a soudy.

Po roce 1990 však krajské soudy nezvládly řídit výběr kvalitních znalců, a jmenovaly znalci téměř všechny žadatele bez důsledného prověření kvalitního vzdělání v oboru a dostatečné praxe. S postupem času muselo být ale konstatováno, že soudním znalcem v oboru bezpečnosti práce nebo požární ochrany se již dříve stali různí „podnikatelé a podnikavci“, kteří měli pouze výuční list nebo středoškolské vzdělání v jakémkoliv oboru a v oblasti bezpečnosti práce nebo požární ochrany neměli vzdělání nebo téměř žádnou praxi a zkušenosti, a ve znaleství spatřovali nový směr svého podnikání. Jakýsi rozumný stop stav nastal po roce 2000 s aktualizací zákona a prováděcí vyhláškou o znalcích a tlumočnících. V současné době, kdy píšeme již rok 2015, je i tato situace zcela nedořešená, protože v některých krajích se znalci dlouhodobě nejmenují.

Pro názorný přehled uvádíme počty znalců z oboru bezpečnost práce a požární ochrana v rámci ČR pro jednotlivé kraje k 1.12.2014:

Kraj v ČR	Vyhodnocené riziko ze statistiky SUIP (úrazovost nad 3 dny za rok 2013)	Počet znalců z oboru bezpečnost práce	Počet znalců z oboru požární ochrana	Hodnocení (podle praktických zkušeností se znalectvím v ČR)
Praha	3460	16	9	nadhodnoceno
Středočeský	4195	20	10	vyhovující
Jihočeský	3268	5	7	podhodnoceno
Plzeňský/Západočeský	3432	5	5	podhodnoceno
Karlovarský/Západočeský	1252			
Ústecký/Severočeský	2819	16	7	podhodnoceno
Liberecký/Severočeský	1671			
Královohradecký/Východočeský	2382	7	10	podhodnoceno
Pardubický/Východočeský	2105			
Vysočina/Jihočeský	2614			
Jihomoravský	4194	23	12	vyhovující
Olomoucký/Severomoravský	2286			
Zlínský/Jihomoravský	2266			
Moravskoslezský/Severomoravský	3760	25	10	vyhovující
Zahraničí	425	--	--	--

Poznámka:

Komparativní analýza vychází ze základu pro Středočeský kraj, který má statisticky nejvyšší úrazovost, jmenováno má 20 znalců z oboru bezpečnost práce a 10 znalců z oboru požární ochrana. Další kraje (mimo Prahu) jsou sloučeny pod původní názvy do dvou krajů, kdy součet počtu případů převyšuje údaje Středočeského kraje, avšak počet znalců je zde oproti průměru poddimenzovaný.

Z přehledu vyplývá, že ani krajské soudy, které znalce vybírají a jmenují, se neřídí jednotným postupem, a rozhodující je pro ně pouze množství znaleckých posudků zpracovaných a evidovaných u státní správy. V mnohých případech je to i určitá pohodlnost soudů zabývat se oblastí evidence znalectví, která se jim jeví jako nadbytečná. O dalších důvodech lze jen spekulovat, protože je nelze ničím podložit a jsou známy jen „z doslechu“.

Jmenování znalců pro potřeby státu

Jmenování znalcem provádí, jak již bylo uvedeno, krajské soudy, a to podle potřeb využití znalců pro státní orgány a instituce v jejich krajské působnosti, což byl i původní záměr zákona z roku 1967. Dnešní moderní doba však využívá znalce nejenom pro státní sféru, ale v našem oboru zejména pro potřeby advokacie, podnikatelů nebo soukromých osob. Je pravdou, že v oboru bezpečnost práce a požární ochrana je znalců pro stát využíváno velmi málo, neboť stát v rámci finančních úspor preferuje tzv. odborná stanoviska, která si bezplatně vyžádá v rámci státní správy na inspektorátech práce nebo hasičských záchranných sborech. Tato stanoviska, byť „zdarma“, jsou zpracována většinou zaměstnanci s nedostatečnou kvalifikací, povšechně jsou povrchní a nevystihují podstatu relevantní právní odpovědi. Stát využitím

odborného stanoviska převážně v trestním řízení sice finanční prostředky ušetří, avšak finančně zvýší náklady žalované straně, která je nucena právě pro nekvalitní odborné stanovisko využít soukromých služeb znalce. Z hlediska profesních a procesních etických zásad je v rozporu s dobrými mravy, aby státní orgány zneužívaly svého výsadního postavení.

Obrázek č. 1 Postavení znalce a úředníka při podání znaleckého posudku nebo odborného vyjádření

Orgány státní moci a státní správy zadávají posudky znalcům dle svého vlastního uvážení výběrem ze seznamu znalců. Při zadávání posudků nejsou vázáni místní příslušností kraje. Soudy, státní zastupitelství ani Policie ČR nevedou přehled o tom, které posudky byly zadány a kterému znalci, natož ve kterém kraji. Může se tak stát, že jsou znalci osloveni v téže věci více státními orgány, nebo může být znalci uloženo ke zpracování více posudků v tomtéž čase, a přitom jsou znalci, kteří nejsou vytěžováni vůbec nebo velmi málo. Pro evidenci zadaných posudků by tak stačilo v dnešní moderní době vytvoření např. centrálního registru posudků, ke kterému by měli státní úředníci přístup. Otázkou je, jak by se ale úředníci s touto evidencí vypořádali, protože i v dnešní době někteří dostatečně neovládají výpočetní techniku.

POUŽITÉ ZDROJE

1. Interní materiály Kanceláře znalkyně Dr. Ing. Jana Maturové, LL. M.
2. Interní materiály firmy PYROKONTROL trading and consulting.
3. Interní materiály Komory soudních znalců ČR.
4. Odborný příspěvek na konferenci Ochrana obyvatelstva – Nebezpečné látky 2015, FBI, VŠB – TU Ostrava.

Kontakt: Ing. Bc. Miroslav Valta, MBA, Pyrokontrol trading and consulting, Senovážné nám. 9, 370 01 České Budějovice, mobil 777 842 221, miroslav.valta@pyrokontrol.cz, www.pyrokontrol.cz, www.maturova.cz.

ASPI Wolters Kluwer

© 2015 Wolters Kluwer, a. s. U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3, tel.: 246 040 400, fax: 246 040 401
e-mail: obchod@wolterskluwer.cz , web: www.wolterskluwer.cz
Prohlášení o ochraně osobních údajů | Všeobecné obchodní podmínky